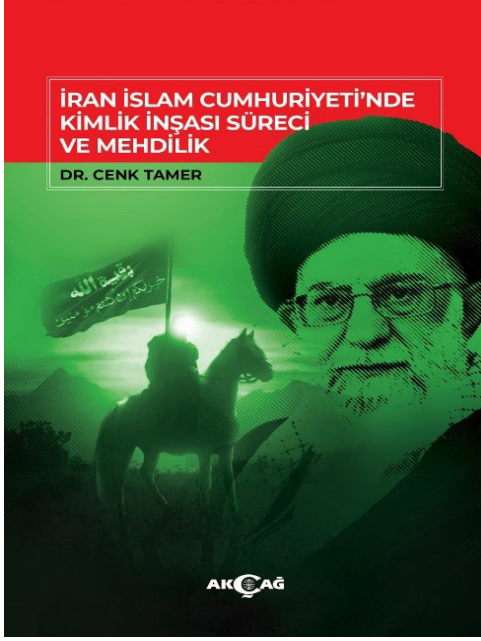

CENK TAMER, İRAN İSLAM CUMHURİYETİ'NDE KİMLİK İNŞASI SÜRECİ VE MEHDİLİK, AKÇAĞ YAYINLARI, ANKARA 2022, 166 S.*

Cenk Tamer, The Identity Building Process and Mahdism in the Islamic Republic of Iran, Akçağ Publishing Ankara 2022, 166 p.

*Zeki Talustan GÜLTEN***

Dr. Cenk TAMER'e ait olan bu eser, Uluslararası İlişkiler alanında 2022 yılında hazırlanmış olan bir doktora tezinin kitaba dönüştürülmüş halidir. Akademik bir dille yazılmış bu eserin temel konusu; İran'ın kimlik inşası süreci ve Mehdiliğin bu bağlamda nasıl rol oynadığıdır. Bu çalışmada dikkat çeken ilk husus, Mehdiliğin ilk kez böyle bir bağlamda ele alınmasıdır. Yani dini bir kavramın siyasi bir alana uygulanması ve bunun uluslararası ilişkiler çerçevesinde

teorilerle desteklenmesi kitabı farklı kılan özelliğidir.

Kitabın ilk bölümünde kavramsal ve teorik çerçeve ortaya konmuştur. Ardından ikinci bölümde İran'daki kimlik inşası süreci tarihsel bir perspektiften incelenmiştir. Deskriptif olarak etnik gruplar ortaya konduktan sonra Sasani Devleti'nden başlamak kaydıyla bu coğrafyadaki Şii ve İran kimliğinin gelişimi ele alınmıştır. İran İslam Cumhuriyeti'ndeki kimlik inşası, iç ve dış politika açısından ayrıntılı olarak incelenmiştir.

* **Geliş Tarihi:** 22.12.2022

Kabul Tarihi: 26.12.2022

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: talustann@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5818-8331.

CENK TAMER, İRAN İSLAM CUMHURİYETİ'NDE KİMLİK İNŞASI SÜRECİ VE MEHDİLİK, AKÇAĞ YAYINLARI, ANKARA 2022, 166 S.

Dikkat çeken husus şudur ki; kitap, İran'ın dış politikada hedef, yöntem, söylem ve araçları kullanarak uluslararası düzeyde nasıl bir kimlik inşası gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Yani yazar; İran'ın ulusal kimliğini küresel düzeyde inşa etmeye çalıştığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda Mehdiliği, İran'ın kullandığı temel araç olarak görmektedir. Bu hipotezi savunmak için sosyal inşacı teori ve güvenikleştirme yaklaşımından yararlanmıştıır.

Kitabın üçüncü bölümünde İran'daki Mehdilik anlayışı ele alınmıştır. Buna geçmeden önce ülkedeki dini gruplar, Şiilik ve Mehdilik kavramları detaylı şekilde incelenmiştir. Ardından İran'ın Mehdi siyasetinin dış politika boyutları üzerinde durulmuştur. Kitabın temel hipotezi bu noktadan sonra daha net anlaşılmaya ve temellere oturmaya başlamıştır. Çünkü Mehdilik ve İran kimliği ilk kez bu bölümde birlikte ele alınmıştır. Kitabı daha ilginç kılan özellik, ortaya atılan savların, yine yazara ait özgün grafiklerle desteklenmesidir. Tehdit-fırsat dengesi şeklinde hazırlanan grafikler, tarihsel bir perspektifle ele alınmış ve daha çok güvenikleştirme yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir.

Kitabın son bölümünde uygulamalar ele alınmaktadır. Yazara göre; İran, kimlik inşasını uluslararası düzeyde ve Mehdi kimliğini kullanarak hayata geçirmektedir. Hedef coğrafyası ise beklenen kurtarıcı inancına sahip dünya halklarıdır. Tüm dünya halklarında bu inanç olduğuna göre İran, dünya hegemonyası peşinde koşmaktadır. Tüm dünya halklarını incelemek yerine yazar, İranlı yetkililerin sözlerinden yola çıkarak Irak, Suriye, Yemen, Afganistan ve Pakistan'ı uygulama olarak ele almıştır. Yöntem olarak her bir ülkenin kimliği ve İran'ın bu ülkeye yönelik kimlik siyaseti inceledikten sonra aynı şekilde ilgili ülkelerdeki Mehdilik anlayışı ve İran'ın bu ülkeye yönelik Mehdi siyaseti anlatılmıştır. Her bir ülke incelemesinin sonunda yine grafiklerle desteklenen teorik analizler yer almaktadır.

Kitabı özgün kılan faktörler arasında kimlik inşası ve Mehdiliğin birlikte ele alınması, birden fazla teorik yaklaşımdan yararlanılması, deskriptif bilgilerden hareketle, özgün grafikler hazırlanması ve daha sonra bunların analiz edilmesi bulunmaktadır. İran'la ilgili bugüne kadar hazırlanan kitaplar, genellikle tarihsel olay örgüsü içerisinde anlatılan durum gerçeklerine dayanmaktadır. Bu kitap ise daha çok tarihsel durum zemininden çıkarak güncel analizlerde bulunmuş ve İran'ın gelecek vizyonunu ortaya koymuştur. Kitabın önemi de burada yatmaktadır. Yazar, kitaptaki temel hipotezini İran Devrim Rehberi Ayetullah Ali Hamaney'in fikirlerine, sözlerine ve gelecek vizyonuna dayandırmaktadır. Bu yönüyle sağlam bir temele oturtulmuştur. Ayetullah Hamaney, İslam Devrimi'nin 40 yıllık dönemini tamamlandığını, artık ikinci 40 yıllık aşamaya geçildiğinden ve bu süreçte küresel bir İran İslam medeniyetinin kurulacağından bahsetmektedir. Yazar, hipotezini bu varsayım üzerinden temellendirmiştir. Buna göre; "Büyük İslami İran" veya "Küresel Mehdi Devleti" eşdeğerdir. Bu büyük ideaya ulaşmak için İran, küresel düzeyde bir kimlik inşasına yönelmiştir. Mehdilik, bu ideanın tam merkezinde konumlanmaktadır.

İran ve Mehdilikle ilgili kitaplar daha çok din, sosyoloji ya da felsefe disiplini çerçevesinde ele alınmıştır. Bu yüzden hem İran'a hem uluslararası ilişkilere ilgi duyanlar için keyifli bir okuma olacağı ifade edilebilir.